

Optika (fénytan)

Mi a fény?

Látható **elektromágneses sugárzás**.

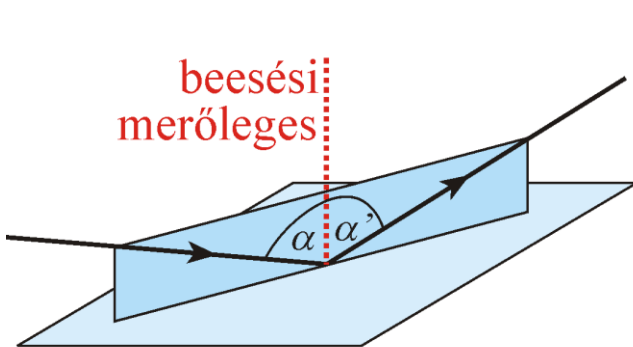
Geometriai optika (modell)

Fénysugár: igen vékony párhuzamos fénynyaláb

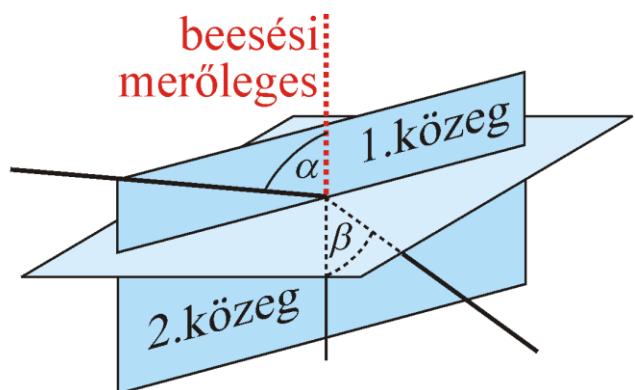
Ezt a modellt használva az optikai jelenségek széles körének magyarázata egyszerű **geometriai problémák** megoldásaként adható meg.

1. egyenes vonalú terjedés törvénye
2. visszaverődési törvény
3. törési törvény

2a, 3a) A beeső fénysugár, a beesési merőleges és a visszavert, illetve a megtört fénysugár egy síkban van.

2b) $\alpha = \alpha'$

3b)
$$\frac{\sin \alpha}{\sin \beta} = \frac{c_1}{c_2} = n_{21} = \frac{n_2}{n_1}$$

($c_1 > c_2$ ezért $n_1 < n_2$)

Minden szöget a **beesési merőlegestől** mérünk!

***

Mindez egyetlen elvből következik!

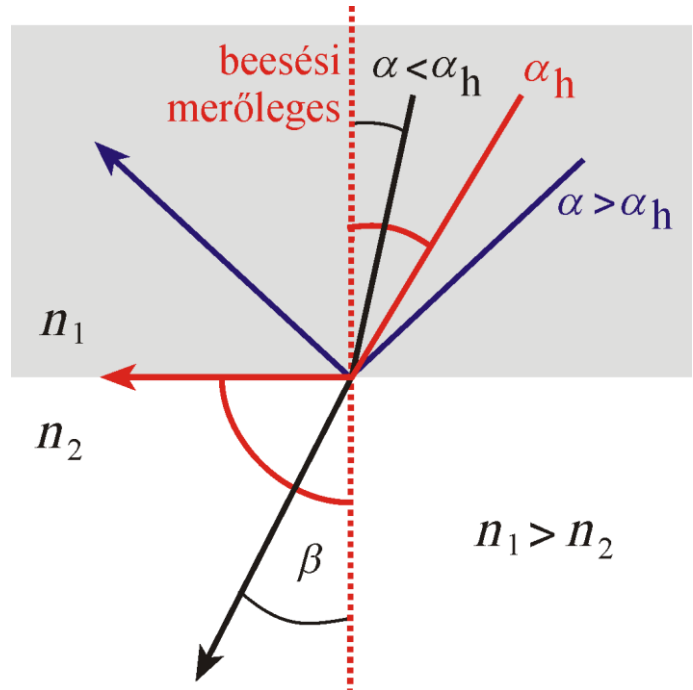
Fermat-elv

A „**legrövidebb idő elve**”: két pont között a geometriailag lehetséges utak közül **a fénysugár a valóságban azt a pályát követi, amelynek megtételéhez a legrövidebb időre van szüksége.**

Teljes visszaverődés

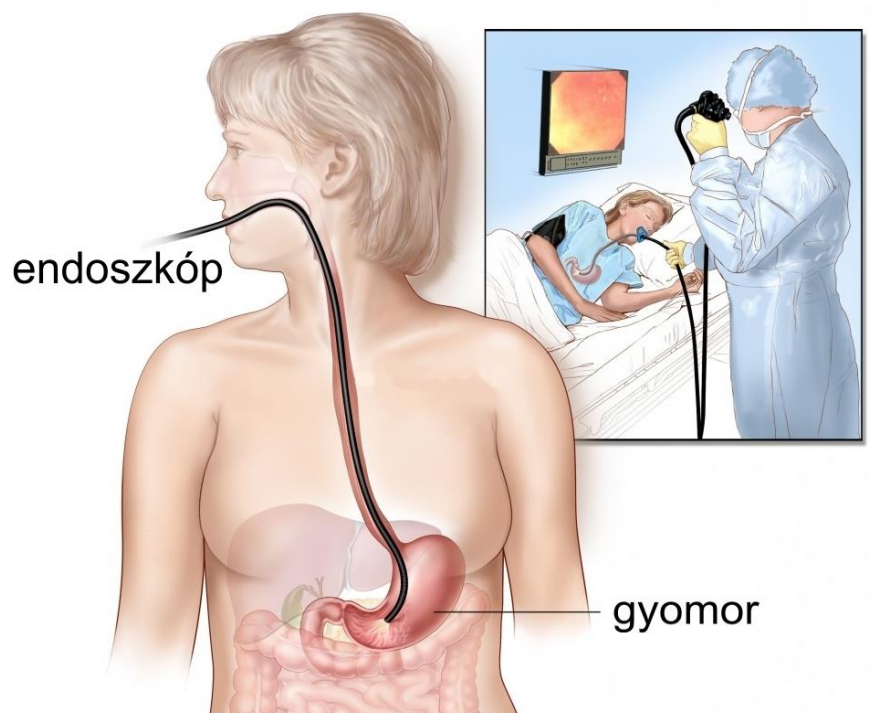
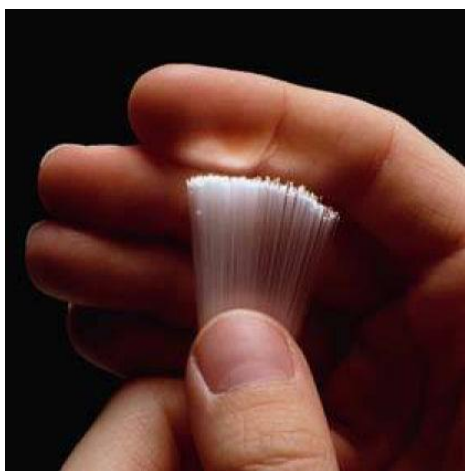
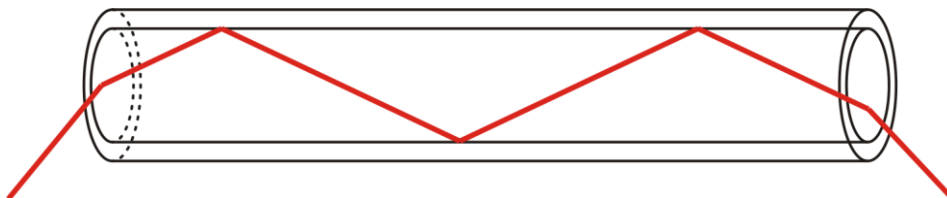
(Ha $n_1 > n_2$)

$$\frac{\sin \alpha_h}{\sin \frac{\pi}{2}} = \sin \alpha_h = \frac{n_2}{n_1}$$

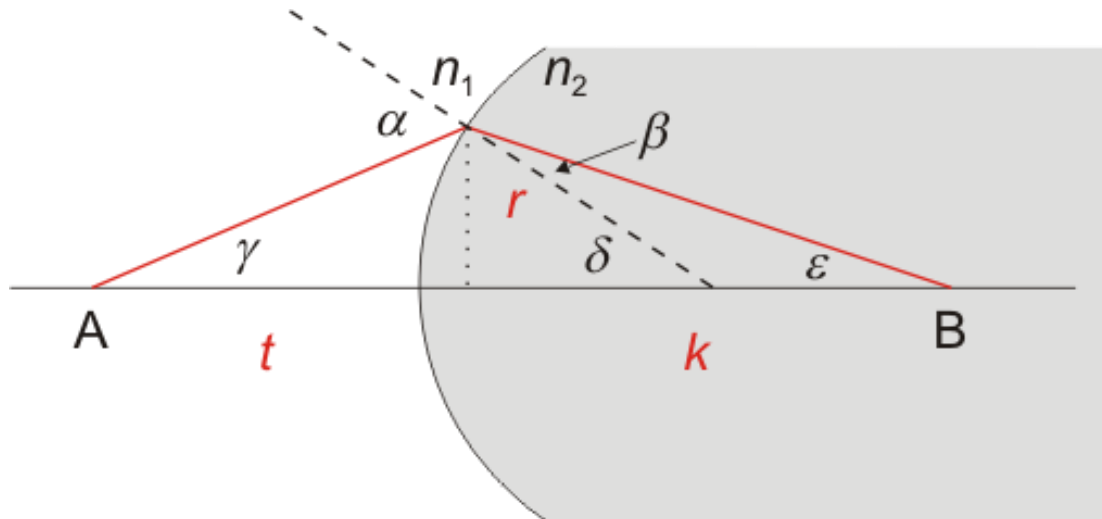
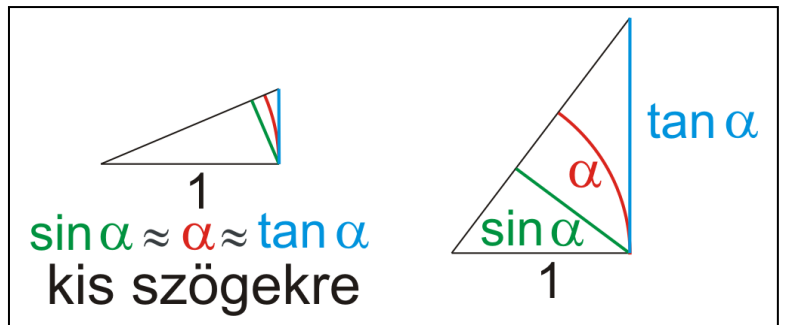
Alkalmazások:

Optikai „szál”, optikai rost,
(endoszkópia)

Egyszerű **gömbült felület leképezése** (r sugarú gömb):

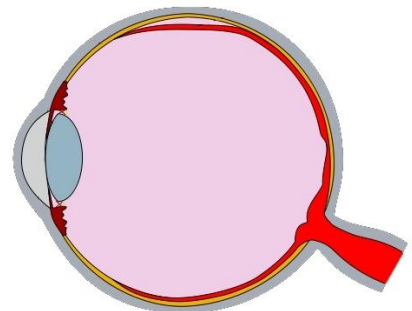
$$\frac{\sin \alpha}{\sin \beta} = \frac{n_2}{n_1} \approx \frac{\alpha}{\beta}$$

$$\alpha = \gamma + \delta; \quad \beta = \delta - \epsilon$$

$$\frac{n_1}{t} + \frac{n_2}{k} = \frac{(n_2 - n_1)}{r} = D$$

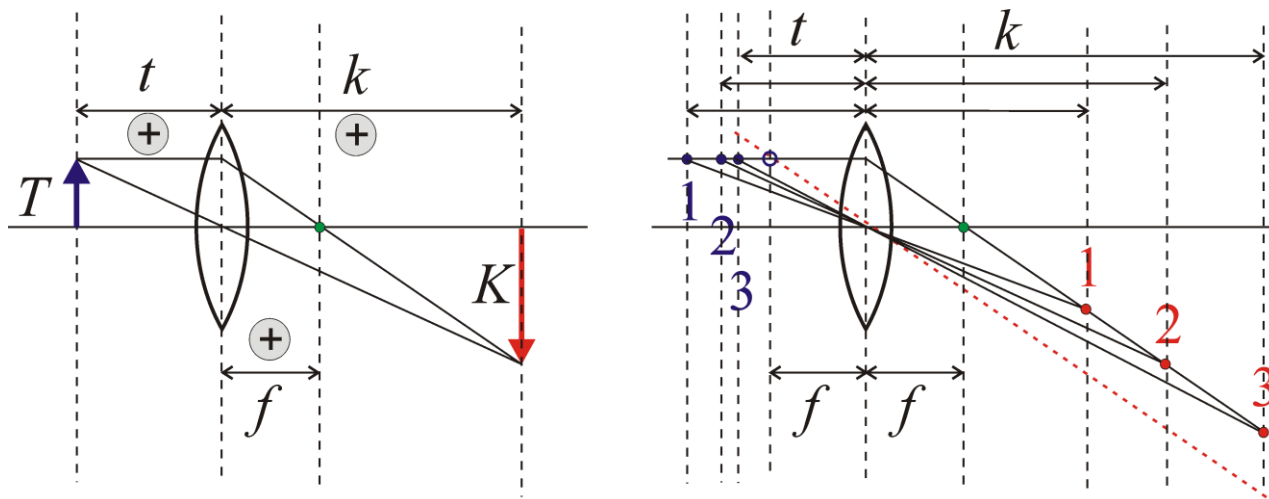
Alkalmazás: az emberi szemre
Pl. a szaruhártya törőerőssége

<i>közeg</i>	<i>r [mm]</i>	<i>n</i>	<i>n különbség</i>	<i>D [dpt]</i>
levegő		1		
			0,37	48
szaruhártya	7,7	1,37		

***

Képpalkotás lencsékkel (vékony lencse közelítés)

az optikai tengelyhez közeli ún. **paraxiális** sugarakra

Lencsetörvény:

$$\frac{1}{t} + \frac{1}{k} = \frac{1}{f} = (n_{21} - 1) \left(\frac{1}{r_1} + \frac{1}{r_2} \right)$$

r_1, r_2

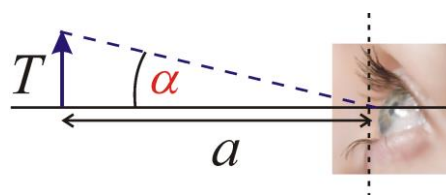
a lencse görbületi sugarai,

n_{21} pedig a relatív
törésmutatója

Egyszerű nagyító

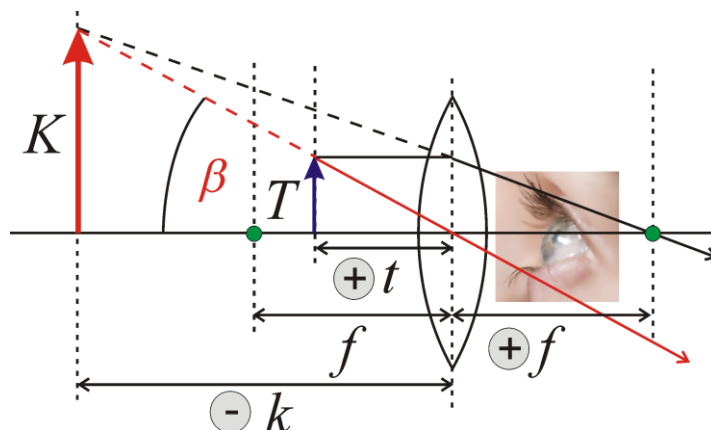
Két esetet kell összevetnünk: a **T tárgyat**

1. **lencse nélkül** a tisztánlátás
távolságából ($a \approx 25$ cm) nézve
 α szög alatt látjuk

2. **lencsével** t távolságból nézve
 β szög alatt látjuk

K virtuális kép

Szögnagyítás (definíció):

$$N = \frac{tg\beta}{tg\alpha} \quad \text{és felhasználjuk, hogy} \quad \frac{1}{t} = \frac{1}{f} - \frac{1}{k}$$

Esetünkben:

$$N = \frac{tg\beta}{tg\alpha} = \frac{\frac{K}{T}}{\frac{k}{a}} = \frac{\frac{T}{t}}{\frac{T}{a}} = \frac{a}{t} = a \left(\frac{1}{f} - \frac{1}{k} \right).$$

Két praktikus választás lehetséges:

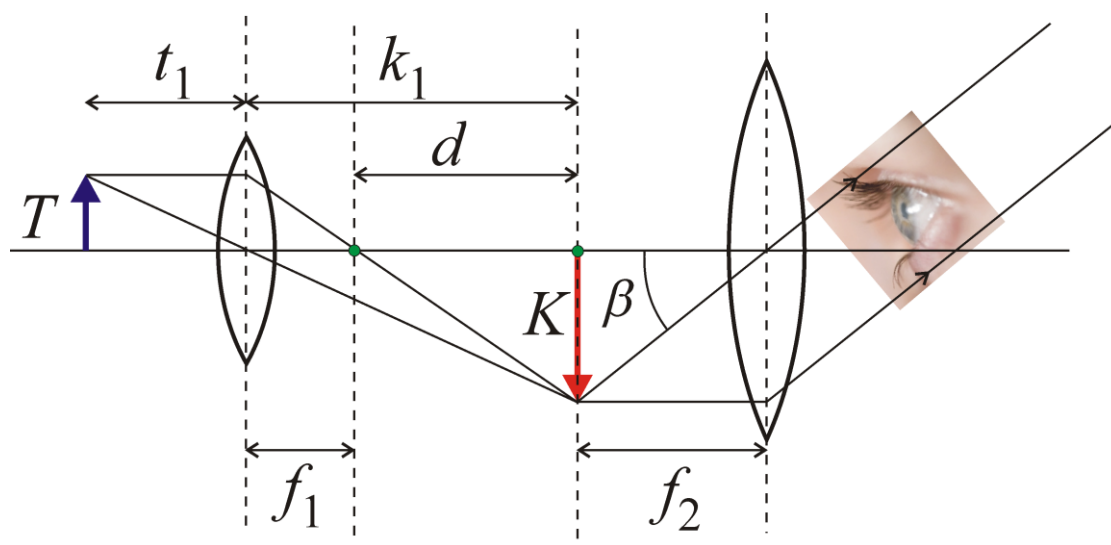
I. ha $k = -a$ akkor $N = \frac{a}{f} + 1,$

II. ha $k = -\infty$ akkor $N = \frac{a}{f}$

Az I. esetben **akkomodált**,
a II.-ban nem akkomodált – végtelenbe tekintő – szemmel nézünk,
ilyenkor $t = f$.

***

Lencserendszerek (1) **mikroszkóp**

Nem akkomodált szemmel nézünk.

A mikroszkóp szögnagyítása:

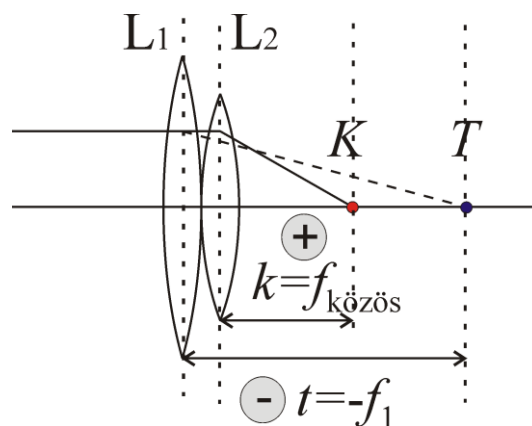
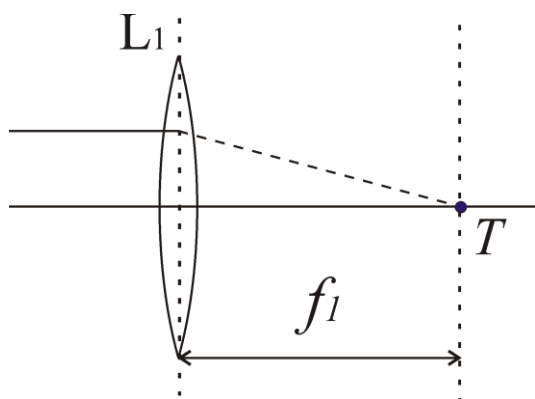
$$N = \frac{tg\beta}{tg\alpha} = \frac{\frac{K}{f_2}}{\frac{T}{a}} = \frac{K}{f_2} \frac{a}{T} = \frac{K}{T} \frac{a}{f_2} = \frac{k_1}{t_1} \frac{a}{f_2} ;$$

$$\frac{1}{t_1} = \frac{1}{f_1} - \frac{1}{k_1} = \frac{k_1 - f_1}{f_1 k_1} = \frac{d}{f_1 k_1}$$

$$N = \frac{d}{f_1 k_1} \frac{k_1 a}{f_2} = \frac{da}{f_1 f_2}$$

Lencserendszerek (2) **törőerősség**

Mekkora a közös fókusztávolsága két szorosan egymás mellé helyezett lencsének $\{L_1(f_1), L_2(f_2)\}$?

T -re, mint virtuális tárgyra alkalmazzuk a lencsetörvényt

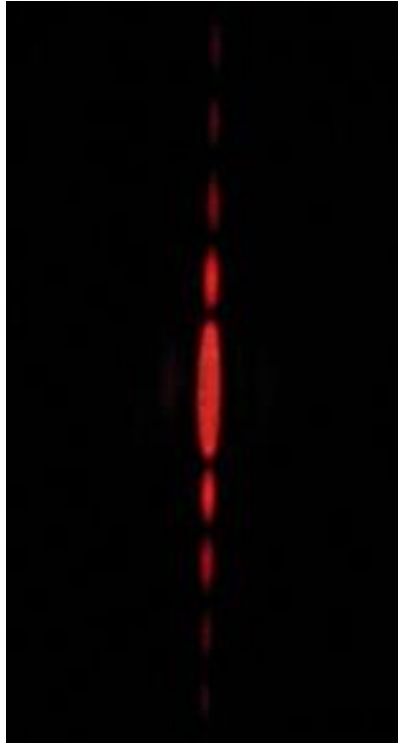
$$-\frac{1}{f_1} + \frac{1}{f_{\text{közös}}} = \frac{1}{f_2}$$

$$\frac{1}{f_{\text{közös}}} = \frac{1}{f_1} + \frac{1}{f_2} = D_{\text{közös}} = D_1 + D_2$$

A **törőerősségek összeadódnak** [1/m], **dioptria**, [dpt].

Alkalmazások: szemüvegek, kontaktlencsék.

Van, amit nem tudunk így megmagyarázni:

másik modell

Fizikai optika vagy hullámoptika